

НАЗИРИ

Константина-Мария

Стилиановна

Выпускница, Афинский национальный университет
имени И. Каподистрии (Афины, Греция),
konaziri@gmail.com

ЛИЧНОСТЬ МАКСИМА ГОРЬКОГО В БИОГРАФИЧЕСКОМ ИЗОБРАЖЕНИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ПОДХОД

Научный руководитель:

Александропулу Ольга

Дмитриевна

Рецензент:

Литинская Евгения Петровна

Статья поступила: 13.06.2025;

Принята к публикации: 29.06.2025;

Размещена в сети: 29.06.2025.

Аннотация. В статье рассматривается биографическое изображение Максима Горького через призму двух различных подходов: биографического романа Анри Труайя и «биографической мифистории» Мицоса Александропулоса. Сравнительный анализ этих произведений позволяет выявить особенности повествовательной структуры, отношение биографа к герою и восприятие исторической реальности. Особое внимание уделяется первым литературным шагам Горького, его отношениям с выдающимися современниками, такими как Чехов, а также взглядам авторов на роль Горького в советском режиме.

Ключевые слова: Горький, Труайя, Александропулос, биографический роман, биографическая мифистория, советская литература

Для цитирования: Назири К. С. Личность Максима Горького в биографическом изображении: сравнительный подход // StudArctic Forum. 2025. Т. 10, № 2. С. 84–90.

Ο Μαξίμ Γκόρκι βιογραφούμενος: Μία συγκριτική προσέγγιση (Μήτσος Αλεξανδρόπουλος, *Το ψωμί και το βιβλίο*, 1980, Ανρί Τρουαγιά, *Γκόρκι*, 1986)

Στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα, όταν σημαντικοί πεζογράφοι, όπως ο Αντρέ Μωρουά, ο Ρομαίν Ρολλάν, ο Εμίλ Λούντβιχ κ.ά. άρχισαν να ασχολούνται με τη σύνθεση βιογραφιών, δημιουργήθηκε μία νέα καλλιτεχνική μορφή, η μυθιστορηματική βιογραφία, μέσω της οποίας είχαν τη δυνατότητα να απομακρυνθούν από το αυστηρό ύφος της ιστορικής επιστήμης. Κύριο χαρακτηριστικό του νέου αυτού είδους ήταν η μεγαλύτερη ελευθερία του συγγραφέα απέναντι στις ιστορικές λεπτομέρειες, ώστε ο βιογράφος να τοποθετεί επιλεκτικά επεισόδια από τη ζωή του ήρωα και στιγμές από το έργο του σε μια αφήγηση με λογοτεχνικές αξιώσεις [Σταυροπούλου: 154]. Στο είδος της μυθιστορηματικής βιογραφίας ανήκει και το έργο «Γκόρκι» του Ανρί Τρουαγιά, το οποίο εκδόθηκε το 1986.

Έξι χρόνια νωρίτερα είχε εκδοθεί το βιβλίο του Μήτσου Αλεξανδρόπουλου «Το ψωμί και το βιβλίο. Ο Γκόρκι» (κυκλοφόρησε σε δύο τόμους, εκδόσεις «Σύγχρονη Εποχή», 1980), για το οποίο ο συγγραφέας έλαβε το 1981 το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορηματικής Βιογραφίας. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι ο όρος βιογραφία ή μυθιστορηματική βιογραφία δεν μπορεί να χαρακτηρίσει με ακρίβεια αυτό ή άλλα παρεμφερή έργα του Αλεξανδρόπουλου. Ο ίδιος τα ονόμασε «βιογραφικές μυθιστορίες» και εξηγεί την προτίμησή του αυτή: «Δεν κάνω βιογραφία επιστημονική, ούτε μυθιστορηματική – έτσι όπως τα ξέρουμε αυτά τα δύο είδη. Στέκομαι ανάμεσά τους. Με μια

ελευθερία από τις υπαγορεύσεις της πρώτης και με πολλή περίσκεψη μπροστά στην ελευθεριότητα της δεύτερης» [Αλεξίου: 105].

Η μορφή του Γκόρκι, τόσο σύνθετη και αντιφατική, εξακολουθεί να προκαλεί ενδιαφέρον και ερωτήματα, καθώς διασταυρώνεται με τη ρωσική λογοτεχνία, την ιστορία του 20^{ου} αιώνα και τις πολιτικές ιδέες μιας εποχής που σημάδεψε ολόκληρο τον κόσμο.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να καλύψει ένα κενό στη διεθνή βιβλιογραφία, αναδεικνύοντας τους τρόπους με τους οποίους προσεγγίζεται βιογραφικά ο Μαξίμ Γκόρκι σε δύο διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Για την επίτευξη των στόχων εφαρμόσαμε τη μεθοδολογική προσέγγιση της συγκριτικής γραμματολογίας, εστιάζοντας στη δομή των δύο έργων, στον τρόπο αφήγησης, στην αξιοποίηση των πηγών (επιστολές, αναμνήσεις κ.ά.) και στη συνολική εικόνα που σχηματίζεται για τον βιογραφούμενο. Δεν πρόκειται για αποτίμηση της ιστορικής ακρίβειας, αλλά για μελέτη της βιογραφίας ως αφηγηματικής πράξης, μιας πράξης όπου ο βιογράφος δεν καταγράφει απλώς, αλλά επιλέγει, συνθέτει, αποκαλύπτει ή αποσιωπά.

Η ανάλυση επικεντρώνεται σε βασικά σημεία της πορείας του Γκόρκι: στα πρώτα λογοτεχνικά του βήματα, στις σχέσεις του με εξέχουσες προσωπικότητες του πνευματικού και κοινωνικού του περιβάλλοντος, όπως ο Τσέχοφ, και στην ιδεολογική του στάση κατά την ύστερη περίοδο της ζωής του, αναδεικνύοντας τυχόν αναλογίες, σχέσεις ομολογίας και διαφορές [Αντωνοπούλου: 19] μεταξύ της μυθιστορηματικής βιογραφίας του Τρουαγιά και της βιογραφικής μυθιστορίας του Αλεξανδρόπουλου.

Ο Ανρί Τρουαγιά (Λεβ Ασλάνοβιτς Ταράσοφ) γεννήθηκε στις 1 Νοεμβρίου 1911 στη Μόσχα. Η οικογένεια έφυγε από τη Μόσχα τις παραμονές των Οκτωβριανών του 1917 και εγκαταστάθηκε μόνιμα στο Παρίσι. Έχοντας διανύσει «έναν τόσο μακρύ δρόμο» – από τον κόσμο της παλαιάς Ρωσίας στον κόσμο της μοντέρνας Γαλλίας, ο Ανρί Τρουαγιά εξελίχθηκε σε έναν από τους πιο πολυδιαβασμένους γάλλους συγγραφείς, μυθιστοριογράφους και βιογράφους. Κατά τη διάρκεια της ενενηνταπεντάχρονης ζωής του, ο Τρουαγιά έγραψε περίπου εκατό τόμους, οι μισοί από τους οποίους είναι αφιερωμένοι στη Ρωσία και τις εξαιρετες μορφές του πολιτισμού της¹. Είναι συγγραφέας μυθιστορηματικών βιογραφιών των Πούσκιν, Λέρμοντοφ, Τουργκένιεφ, Τσέχοφ, Γκόρκι κ.ά.

Στα απομνημονεύματά του διαβάζουμε πως οι κύριοι λόγοι που τον οδήγησαν να καταπιαστεί με τη βιογράφιση ρώσων συγγραφέων είναι η βαθιά αγάπη του για τη ρωσική λογοτεχνία, μία από τις πλουσιότερες, κατ' εκτίμησή του, λογοτεχνίες, κυρίως όσον αφορά το είδος του μυθιστορήματος, και η γνώση της ρωσικής γλώσσας, η οποία του επέτρεψε να μεταχειριστεί έναν τεράστιο όγκο ντοκουμέντων, «απρόσιτων» στους γάλλους ερευνητές [Телепова: 228].

Ο Μήτσος Αλεξανδρόπουλος γεννήθηκε στις 26 Μαΐου 1924 στην Αμαλιάδα. Μετά το τέλος του εμφυλίου σπαραγμού βρέθηκε πολιτικός πρόσφυγας στις Ανατολικές χώρες και ιδίως στη Μόσχα, όπου έζησε πολλά χρόνια.

Η σχέση του με τον ρωσικό πολιτισμό αναγνωρίζεται από την αρχή ως ξεχωριστά δημιουργική. Ο ίδιος σημειώνει: «*Νομίζω πως είναι σπουδαίο πλεονέκτημα όταν κανείς έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει έναν άλλο πολιτισμό, μια άλλη γλώσσα, όχι προγραμματισμένα υπό την πίεση του χρόνου και έχοντας κάποιες συγκεκριμένες επιδιώξεις, αλλά σιγά σιγά και με ανιδιοτέλεια, με τον αργό καθημερινό τρόπο που θέλουν οι γνώσεις για να περνούν μέσα μας αβίαστα, με όλη την πολυμέρεια τους. Μόνες τους να σουρώνουν και να κατακάθονται, να ριζώνουν. Και τα ειδικά ενδιαφέρονται να αναδεικνύονται κι αυτά από μόνα τους, μέσα από μια ενημέρωση όσο το δυνατόν πιο πλήρη και πιο κατασταλαγμένη*» [Μπαλτά: 51].

Η μακρόχρονη παραμονή του στη Μόσχα και η συστηματική σε βάθος και εύρος μελέτη της ρωσικής λογοτεχνίας τον έστρεψαν, μεταξύ άλλων, και στη βιο-εργογραφική προσέγγιση των ρώσων συγγραφέων, προς τους οποίους, στο διάβα των σπουδών και της ζωής του, αισθανόταν ιδιαίτερη έλξη. Ευρισκόμενος στην πρωτεύουσα, είχε στην άμεση διάθεσή του πλουσιότατο υλικό:

τις υπό έκδοση επιστημονικές σειρές Συναγωγών και Απάντων των ρώσων συγγραφέων, τη δυναμικά αναπτυσσόμενη επιστημονική βιβλιογραφία για τα πρόσωπα και την εποχή τους, αρχεία, εφημερίδες, περιοδικά κλπ. Οι βιογραφικές μυθιστορίες δεν αντιμετωπίστηκαν από τον Αλεξανδρόπουλο απλώς ως συστηματική διοχέτευση των γνώσεών του για τους μείζονες ρώσους δημιουργούς του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα. Σε μεγάλο βαθμό χρησιμοποίησε ως πρόφαση τη στοχαστική περιπλάνηση του στις ζωές και στα πάθη των ρώσων κλασικών για να υφοποιήσει, για να κάνει με άλλα λόγια δική του δημιουργική υπόθεση την ανάπλαση του βίου και του έργου τους [Ζήρας: 48].

Η μυθιστορηματική βιογραφία του Τρουαγιά για τον Γκόρκι αποτελείται από δεκαοχτώ κεφάλαια. Τα πρώτα εξ' αυτών είναι εμφανώς επηρεασμένα από την αυτοβιογραφική τριλογία² του Γκόρκι: συμπυκνώνουν, επί της ουσίας, τα βασικότερα γεγονότα της παιδικής και εφηβικής ηλικίας από την αυθεντική αφήγηση του βιογραφούμενου λογοτέχνη.

Σε αντίθεση με τον Τρουαγιά, ο Αλεξανδρόπουλος κάνει ελάχιστες αναφορές στα πρώτα χρόνια της ζωής του Γκόρκι, και παραπέμπει τον ενδιαφερόμενο αναγνώστη για αναζήτηση των περαιτέρω στην αυτοβιογραφική τριλογία.

Το βιβλίο του Αλεξανδρόπουλου χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τα γεγονότα της ζωής του Γκόρκι από το 1868 έως το 1906, ενώ το δεύτερο αναφέρεται στην περίοδο 1906–1936. Ο αφηγητής εποπτεύει τη ζωή του βιογραφούμενου από τη γέννηση (1868) έως τον θάνατο (1936) και ολοκληρώνει την εξιστόρησή του με έναν Επίλογο. Αξιοσημείωτο, ωστόσο, ότι η αφήγηση δεν υποτάσσεται στη χρονολογική ακολουθία. Η έναρξή της, λ.χ., δεν μας τοποθετεί στη στιγμή της γέννησης του ήρωα, αλλά στην εποχή που ο Γκόρκι είχε εκλεγεί ως επίτιμο μέλος της Ρωσικής Ακαδημίας. Το κάθε μέρος του βιβλίου χωρίζεται στη συνέχεια σε δύο ενότητες, η καθεμιά από τις οποίες διαιρείται σε περαιτέρω κεφάλαια. Οι επικεφαλίδες των κεφαλαίων δημιουργούν μια ακολουθία μυθιστορηματικής υφής (και όχι ενός βιογραφικού χρονικού), χωρίς, ωστόσο, να χάνουν την ακριβή πρόσδεση στον ιστό ζωής του βιογραφούμενου προσώπου. Ο τίτλος «Το ψωμί και το βιβλίο. Ο Γκόρκι» φανερώνει τις δύο βασικές πτυχές που ο Αλεξανδρόπουλος διέγνωσε και επιχείρησε να αναδείξει στη ζωή και το έργο του Γκόρκι: τον αγώνα για τη ζωή, για τη βιοπάλη (το ψωμί) και τον μόχθο τόσο για τη μόρφωσή του, όσο και για την καλλιέργεια του λαού του (το βιβλίο). Στη δεύτερη έκδοση του βιβλίου του από τις εκδόσεις «Ελληνικά Γράμματα» (2004) προτάχθηκε πρόλογος με περαιτέρω διευκρινήσεις για τις πηγές που φωτίζουν την βιοεργογραφία του Γκόρκι.

Και στα δύο, υπό σύγκριση, πονήματα περιγράφονται οι περιπλανήσεις των νεανικών του χρόνων, η μεγάλη δόξα που ήρθε γρήγορα, ο αγώνας του εναντίον της αυταρχικής εξουσίας, η συνεχής παρακολούθησή του από την αστυνομία, οι φυλακίσεις και οι κατατρεγμοί. Πολλές σελίδες αφιερώνονται επίσης στα χρόνια της παραμονής του στην Ιταλία, στην περιγραφή των κύκλων των Ρώσων εμιγκρέ, στην κριτική του στη ρωσική επανάσταση του 1917 και στη συμμετοχή του στα ιστορικά δρώμενα της πατρίδας του.

Η μυθιστορηματική βιογραφία του Τρουαγιά αναπτύσσεται σε αδιάκοπη αφηγηματική ροή που παρακολουθεί τον Γκόρκι από τα πρώτα του βήματα έως την ύστατη πνοή του.

Η βιογραφική μυθιστορία του Αλεξανδρόπουλου δεν επιδιώκει τη σύσταση μιας μονοφωνικής αφήγησης, επιδιώκει το αντίθετο: το κείμενο διανθίζεται με ένθετες μεταφράσεις των επιστολών του Γκόρκι, αποσπασμάτων από τις αναμνήσεις διανοούμενων της εποχής, λόγου χάριν από το βιβλίο του Στανισλάφσκι «Η ζωή μου στην τέχνη»³ κ.ο.κ.

Αποσπάσματα από την αλληλογραφία του Γκόρκι συναντάμε και στο βιβλίο του Τρουαγιά – με τη μορφή, ωστόσο, εξαιρετικά σύντομων παραθεμάτων.

Τα πρώτα λογοτεχνικά βήματα – ο Γκόρκι διηγηματογράφος

Και οι δύο βιογράφοι τοποθετούν χρονολογικά την αρχή της συγγραφικής παραγωγής του

Γκόρκι περί τα τέλη του 1889, όταν κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο Νίζνι Νόβγκοροντ κάνει την πρώτη απόπειρα να εμφανίσει δειλά ένα εκτενές ποίημά του (στίχοι και πρόζα), το «Άσμα της Γέριχης Βελανιδιάς», για το οποίο έχει πολύ μεγάλες ελπίδες. Με αυτό το ποίημα στον κόρφο του, αποφασίζει μια μέρα να πάει να δει τον Βλαντίμιρ Κορολένκο⁴.

Μέσα σ' όλα που έγραψε ο Γκόρκι, ξεχωριστή θέση έχουν τα πορτρέτα ορισμένων γνωστών ανθρώπων της εποχής. Για τον Κορολένκο έγραψε δύο σπαρταριστά κείμενα, εκ των οποίων το ένα το ονόμασε «Η Εποχή του Κορολένκο»⁵. Γίνεται κατανοητό πως από το κείμενο αυτό έχουν αντλήσει και οι δύο βιογράφοι πληροφορίες για την παρθενική συγγραφική προσπάθεια του Γκόρκι.

Για τα πρώτα λογοτεχνικά βήματα του Γκόρκι, τα πρώτα διηγήματα, τις πρώτες δημοσιεύσεις στη μυθιστορηματική βιογραφία του Τρουαγιά έχουμε μόνο κάποιες σύντομες αναφορές στο τέλος του 7^{ου} και στην αρχή του 8^{ου} κεφαλαίου. Ο Τρουαγιά μας δίνει ελάχιστους μόνο τίτλους των πρώτων διηγημάτων του («Μακάρ Τσουντρά»⁶, «Εμελιάν Πιλιά»⁷, «Τσελκάς»⁸). Το μοναδικό διήγημα που σχολιάζει είναι «Το λούγαρο που έλεγε ψέματα και ο δρυοκολάπτης που αγαπούσε την αλήθεια»⁹.

Ο Αλεξανδρόπουλος αφιερώνει αρκετές σελίδες στα πρώτα λογοτεχνικά βήματα του βιογραφούμενου του, σκιαγραφώντας πως ένα ορφανό, βασανισμένο αγόρι που πέρασε τα παιδικά του χρόνια σε «ξένα χέρια», γίνεται, και μάλιστα από πολύ νέος, προσωπικότητα με παγκόσμια εμβέλεια. Μας πληροφορεί πως αρκετά από τα διηγήματα του («Τσελκάς», «Η πρώτη αγάπη»¹⁰ κ.ά.) είναι «στερεωμένα» πάνω σε αυτοβιογραφικές βάσεις, σε γεγονότα τα οποία ο ίδιος ο Γκόρκι είδε και έζησε, ενώ δεν παραλείπει να μας παρουσιάσει τα κεντρικά θέματα που προβάλλονται στα πρώτα αυτά διηγήματα.

Συνεπώς, ο Αλεξανδρόπουλος μας δίνει ένα πιο ευρύ πανόραμα της πρώιμης αυτής (καλλιτεχνικά) περιόδου, στην οποία ανδρώθηκε ο Γκόρκι διηγηματογράφος.

Αντόν Πάβλοβιτς Τσέχοφ

Ο χαρακτήρας του Γκόρκι αποκρυσταλλώνεται και μέσα από τις σχέσεις του με άλλες σπουδαίες προσωπικότητες. Και στα δύο βιογραφικά έργα γίνεται λόγος για τη φιλική σχέση που συνέδεε τον Γκόρκι με τον Τσέχοφ, μέσα από την οποία αναδεικνύονται θετικά στοιχεία των χαρακτήρων των δύο λογοτεχνών.

Η πρώτη αναφορά του Τρουαγιά για το φαινόμενο «Τσέχοφ» γίνεται στα μέσα του 9^{ου} κεφαλαίου, όπου παραθέτει κάποιες ολιγόλογες κρίσεις του τελευταίου για τα έργα του Γκόρκι και τον χαρακτήρα του, σύντομα χωρία από τη μεταξύ τους αλληλογραφία και ορισμένες πληροφορίες για την πρώτη τους συνάντηση στην Γιάλτα, τον Μάρτη του 1899. Στο 10^ο κεφάλαιο πληροφορούμαστε τον θάνατο του Τσέχοφ και τα συναισθήματα που προκάλεσε αυτό το οδυνηρό γεγονός στον Γκόρκι.

Στη βιογραφική μυθιστορία «Το ψωμί και το βιβλίο. Ο Γκόρκι» το θέμα «Τσέχοφ» έρχεται επανειλημμένα στο προσκήνιο, από τις σελίδες του πρώτου μέρους του βιβλίου. Μάλιστα ο Αλεξανδρόπουλος δίνει στο 9^ο κεφάλαιο της 2^{ης} ενότητας τον τίτλο «Αντόν Πάβλοβιτς», όπου, μεταξύ άλλων, γίνεται αναφορά στην πρεμιέρα του «Βυσσινόκηπου» και στον αντίκτυπο που είχε¹¹.

Ο Αλεξανδρόπουλος μας λέει πως στις βιογραφίες των μεγάλων ανθρώπων θα βρούμε πάντα κάποιες μορφές που περνάν από δίπλα, για να τονίσουν όσα μοιάζουν κι όσα δε μοιάζουν και μας βοηθάνε έτσι, όπως το χρώμα κι η σκιά, σωστότερα ν' αντιληφθούμε το δικό μας θέμα¹². Μέσα, λοιπόν, από την παράθεση εκτενών αποσπασμάτων από την προσωπική αλληλογραφία μεταξύ των δύο σπουδαίων αντρών, κατορθώνει ο Αλεξανδρόπουλος να φωτίσει πολύπλευρα τις

προσωπικότητές τους, την αξία τους και κυρίως την αξιοπρέπεια και τη μετριοφροσύνη τους.

Οι απολογισμοί

Ο Ανρί Τρουαγιά στα απομνημονεύματά του σημειώνει: «Τελικά δημοσίευσα μια βιογραφία για τον Γκόρκι. Ήταν συναρπαστικό για μένα να παρακολουθώ πώς αυτό το παιδί που μεγάλωσε μέσα στην σκληρότητα και την αθλιότητα, φροντίζοντας από δέκα μόλις ετών μόνος τον εαυτό του, και δίχως να έχει τη δυνατότητα να μορφωθεί, έγινε τον καιρό του τσάρου «βεντέτα» της λογοτεχνικής σκηνης της Ρωσίας. Και πώς αυτός ο ερωτευμένος με την ελευθερία ουτοπιστής, ο παθιασμένος με τον πολιτισμό, κατέληξε να αναγνωρίσει την αναγκαιότητα της δικτατορίας του προλεταριάτου, και να αφοσιωθεί πλήρως πρώτα στον Λένιν κι ύστερα στον Στάλιν»¹³.

Την κρίση του αυτή την αποτυπώνει και στα τελευταία κεφάλαια της βιογραφίας για τον Γκόρκι. Ο Τρουαγιά δίνει στο 17^ο κεφάλαιο (βρισκόμαστε περί τα έτη 1929–1934) τον τίτλο «Φερέφωνο του καθεστώτος». Δεν αμφισβητεί το συγγραφικό ταλέντο του Γκόρκι, πιστεύει όμως ακράδαντα πως μετατράπηκε πλέον σε φερέφωνο της εξουσίας και υπηρετούσε τυφλά τα συμφέροντά της.

Ο Αλεξανδρόπουλος δεν φαίνεται να συμμερίζεται αυτήν την άποψη. Θεωρεί, εξ άλλου, ότι ο Γκόρκι αποτελούσε «πρόβλημα» για τον Λένιν και τον Στάλιν και εμπόδιο στις επιδιώξεις τους. Στην 2^η έκδοση (2004), σύμφωνα με νέα στοιχεία για τον Γκόρκι, τα οποία μας παραθέτει, μαθαίνουμε πως: «ο Γκόρκι συνηγορούσε για 'κείνους που έβλεπε ότι κινδυνεύουν... Λόγου χάριν το 1931 στέλνει στον Στάλιν μία επιστολή συμβουλευόντάς τον να προσέξει και να στηρίξει τον Μπουλγκάκοφ, που του είχαν κλείσει όλες τις πόρτες στη Μόσχα, κατηγορώντας τον για αντισοβιετικό... Με τον θάνατο του Γκόρκι ο Στάλιν νιώθει να λύνονται τα χέρια του για να βάλει μπρος τις δίκες και τις μεγάλες εκκαθαρίσεις»¹⁴. Ο Αλεξανδρόπουλος δίχως να τον εξιδανικεύει, παρουσιάζει τον Γκόρκι ως έναν ανήσυχο άνθρωπο που δεν παύει να δρα, ακόμη και αθόρυβα, μέσα σε ένα περιβάλλον αυξανόμενης βίας και ελέγχου.

Συμπεράσματα

Βάσει της συγκριτικής ανάλυσης δύο λογοτεχνικών βιογραφιών του Μαξίμ Γκόρκι που δημιουργήθηκαν την ίδια περίπου περίοδο, σε δύο διαφορετικές ευρωπαϊκές γλώσσες — τη γαλλική και την ελληνική — και στο πλαίσιο δύο διαφορετικών πολιτισμικών παραδόσεων, της γαλλικής αστικής βιογραφικής σχολής και της ελληνικής διανόησης του ύστερου 20^{ου} αιώνα, μπορούμε να διατυπώσουμε τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Διακρίνουμε, προφανώς, ότι οι δύο δημιουργοί που έσκυψαν πάνω από τη ζωή και το έργο του Γκόρκι, ο Αλεξανδρόπουλος και ο Τρουαγιά, είχαν σημαντικές αποκλίσεις ως προς τη συνολική αποτίμηση του Γκόρκι, ειδικά της τελευταίας φάσης ζωής και έργου του. Ο Ανρί Τρουαγιά τον παρουσιάζει ως μια τραγική φυσιογνωμία, παγιδευμένη στις ίδιες τις ιδεολογικές του επιλογές, που σταδιακά χάνει τη φωνή και την ανεξαρτησία του, μετατρέπόμενος σε όργανο της εξουσίας. Στον αντίποδα, ο Μήτσος Αλεξανδρόπουλος αναδεικνύει τις εσωτερικές του αντιστάσεις και την προσπάθειά του να υπερασπιστεί ανθρώπους και αξίες σε μια περίοδο έντονου πολιτικού ελέγχου.

Τα δύο έργα για τον Γκόρκι, παρά τον κοινό τους θεματικό άξονα, ακολουθούν διαφορετικές διαδρομές. Ο Τρουαγιά επιλέγει μια συνεχή, ενιαία αφήγηση, με έντονη δραματική διάσταση και διακριτή ερμηνευτική γραμμή. Ο Αλεξανδρόπουλος, αντίθετα, πλάθει ένα σύνθετο, πολυφωνικό σώμα κειμένου, όπου η προσωπική μαρτυρία του συγγραφέα, η φωνή του Γκόρκι και τα ίχνη της εποχής συνυπάρχουν.

Και οι δύο βιογράφοι συμβάλλουν, με διαφορετικό τρόπο, στην κατανόηση της πολυσχιδούς προσωπικότητας του Γκόρκι, προβάλλοντας παράλληλα τις πολλαπλές λειτουργίες και δυνατότητες

της βιογραφίας ως είδους που ανήκει εξίσου στην επιστήμη και τη λογοτεχνία, μιας και συνδυάζει από τη μία πλευρά την έρευνα και την τεκμηρίωση και από την άλλη την εμπνευσμένη από γεγονότα, χαρακτήρες, το χρώμα της κάθε εποχής κ.ο.κ. αφήγηση.

Примечания

¹ Труайя А. Моя столь длинная дорога. URL: https://loveread.ec/read_book.php?id=76862&p=1 (дата обращения: 10.05.2024).

² Горький М. Детство. URL: <http://gorkiy-lit.ru/gorkiy/proza/detstvo/detstvo.htm>; Горький М. В людях. URL: <http://gorkiy-lit.ru/gorkiy/proza/v-lyudyah/v-lyudyah.htm>; Горький М. Мои университеты. URL: <http://gorkiy-lit.ru/gorkiy/proza/moi-universitety/moi-universitety.htm> (дата обращения: 13.06.2025).

³ Станиславский К.С. Моя жизнь в искусстве. URL: http://az.lib.ru/s/stanislawskij_k_s/text_0010.shtml (дата обращения: 13.06.2025).

⁴ Τρουαγιά Α. Γκόρκι. Μετ. Θ. Σκάσσης. Αθήνα: Libro, 1988. Σ. 42; Αλεξανδρόπουλος Μ. Το ψωμί και το βιβλίο. Ο Γκόρκι. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2004. Σ. 80.

⁵ Горький М. Время Короленко. URL: <http://gorkiy-lit.ru/gorkiy/vospominaniya/vremya-korolenko.htm> (дата обращения: 20.02.2024).

⁶ Горький М. Макарь Чудра. URL: <http://gorkiy-lit.ru/gorkiy/proza/rasskaz/makar-chudra.htm> (дата обращения: 12.12.2023).

⁷ Горький М. Емельян Пиляй. URL: <http://gorkiy-lit.ru/gorkiy/proza/rasskaz/emelyan-pilyaj.htm> (дата обращения: 12.12.2023).

⁸ Горький М. Челкаш. URL: <http://gorkiy-lit.ru/gorkiy/proza/rasskaz/chelkash.htm> (дата обращения: 12.12.2023).

⁹ Горький М. О чиже, который лгал, и о дятле — любители истины. URL: <http://gorkiy-lit.ru/gorkiy/proza/rasskaz/o-chizhe-kotoryj-lgal.htm> (дата обращения: 12.12.2023).

¹⁰ Горький М. О первой любви. URL: <http://gorkiy-lit.ru/gorkiy/proza/rasskaz/o-pervoj-lyubvi.htm> (дата обращения: 12.12.2023).

¹¹ Αλεξανδρόπουλος Μ. Το ψωμί και το βιβλίο. Ο Γκόρκι. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2004. Σ. 281-284.

¹² Αλεξανδρόπουλος Μ. Το ψωμί και το βιβλίο. Ο Γκόρκι. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2004. Σ. 176.

¹³ Труайя А. Моя столь длинная дорога. URL: https://loveread.ec/read_book.php?id=76862&p=37 (дата обращения: 10.05.2024).

¹⁴ Αλεξανδρόπουλος Μ. Το ψωμί και το βιβλίο. Ο Γκόρκι. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2004. Σ. 30-31.

Список литературы

Телешова Р.И. Диалог Франции и России во французской литературе / Р.И. Телешова, О.А. Дубнякова // Вестник Новосибирского государственного педагогического университета. 2017. № 4. С. 223-237.

Αλεξίου Χ. Η συμβολή του Μήτσου Αλεξανδρόπουλου στη μελέτη της ρωσικής λογοτεχνίας στην Ελλάδα // Θέματα Λογοτεχνίας. 2023. № 68. Σ. 103-117.

Αντωνοπούλου Α. Συγκριτολογία / Α. Αντωνοπούλου, Α. Καρακάση, Π. Πετροπούλου. Αθήνα: Ακαδημαϊκές Εκδόσεις Κάλλιπος, 2015. Σ. 16-20.

Ζήρας Α. Ο Μήτσος Αλεξανδρόπουλος, υδατοκόμος των ελληνορωσικών // Διαβάζω. 2008. № 485. Σ. 48-50.

Μπαλά Β. Εκδοχές της εξορίας στο λογοτεχνικό έργο του Μήτσου Αλεξανδρόπουλου // Μανδραγόρας. 2004. № 31. Σ. 49-52.

Σταυροπούλου Ε. Οι βιογραφικές μυθιστορίες του Μήτσου Αλεξανδρόπουλου // Ελί-τροχος. 1996. № 9-10. Σ. 153-170.

**Konstantina-Maria S.
NAZIRI**

graduate, National and Kapodistrian University of Athens
(Athens, Greece),
konaziri@gmail.com

BIOGRAPHICAL PORTRAYAL OF MAXIM GORKY: A COMPARATIVE APPROACH

Scientific adviser:

Olga D. Alexandropoulou

Reviewer:

Evgenia Litinskaya

Paper submitted on: 06/13/2025;

Accepted on: 06/29/2025;

Published online on: 06/29/2025.

Abstract. The article examines the biographical portrayal of Maxim Gorky through the lens of two different approaches: Henri Troyat's fictional biography and Mitsos Alexandropoulos' biographical fiction. A comparative analysis of these works highlights the features of their narrative structure, the biographer's attitude toward his hero, and the perception of historical reality. Special attention is given to Gorky's early literary steps, his relationships with prominent contemporaries such as Chekhov, and the authors' views on Gorky's role within the Soviet regime.

Keywords: Gorky, Troyat, Alexandropoulos, fictional biography, biographical fiction, Soviet literature

For citation: Naziri, K. S. Biographical Portrayal of Maxim Gorky: A Comparative Approach. *StudArctic Forum*. 2025, 10 (2): 84–90.

References

- Teleshova R.I., Dubnyakova O.A. Dialogue of France and Russia in the French literature. *Novosibirsk State Pedagogical University Bulletin*, 2017, No. 4, pp. 223-237. (In Russ.)
- Alexiou Ch. The contribution of Mitsos Alexandropoulos to the study of Russian literature in Greece. *Θέματα Λογοτεχνίας*, 2023, No. 68, pp. 103-117. (In Greek)
- Antonopoulou A., Karakasi A., et al. *Comparative Literature*. Athens, Open Academic Editions Kallipos, 2015, pp. 16-20. (In Greek)
- Ziras A. Mitsos Alexandropoulos, water-bearer of Greek-Russian relations. *Διαβάζω*, 2008, No. 485, pp. 48. (In Greek)
- Balta V. Aspects of exile in the literary work of Mitsos Alexandropoulos. *Μανδραγόρας*, 2004, No. 31, pp. 49-52. (In Greek)
- Stavropoulou E. The biographical fictions of Mitsos Alexandropoulos. *Ελί-τροχος*, 1996, No. 9-10, pp. 53-170. (In Greek)